

АПСНЫ

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Апснымедиа»

2025 ш. август 14 № 61-62 (21 667)

Алахъеиқәцарей агәалашәарей рымш

Акәа, август 14

Шарида Торчуа

1992 шықәса, август 14 рзы апсуа жәлар аказаарей акамзаарей инейны интагылт. Ихақәлаз аба иганыхала апсуа ахаан еей ишазпшымызгы, уи аены айбашыра иалагоит хәа азәгы дыкамызт.

33 шықәса уажәақхәа, 1992 шықәса август 14 азы иалагеит хәжәлар ртоурых ағы зегь рацста итрагедиахаз адакықәа руак – 1992-1993 шықәсқәа рзы Апсны жәлар Рчыныцтәыләтә еибашыра.

Бадра Гэынбей Михаил Ведерникови реицылара

Апсны – Урыстәыла

Адырратара шыкалахыоу аицш, август 9 аахыс Апсны икоуп Псковтәи аобласт аделегация. Урт аицыларакәа жәпакы мшапыр-гахъеит. Август 11 азы Апсны Ахада Бадра Гэынба дидикылеит Урыстәылатәи Афедерация Псковтәи аобласт агубернатор Михаил Ведерников. Асас дидныхәалауа, Бадра Гэынба гәахәарала иазгәеит Апсны Урыстәылеи русеицура активла ишәиуа.

«Хара хаизыказаашықәа хәрфеиот аусхкқәа зегь рганахъала, ахырхартақәа зегь рыла. Рақхәа иргыланы, арахь иатцанакуеит арраполитикатә еизыказаашықәа, анафсан аекономикатә, асоциалтә хырхартақәа», – иазгәеит иара.

Ахада иатцишыит Урыстәылатәи

аурысқәа, аерманцәа, абырзенцәа ухәа егыртгы.

Ацхырааразы иаит Нхытц-Кавказынтәи хашыцәа, адунеи еиуеицшым атәылақәа ркны инхауа хчыныцбуаа, Алада Урыстәылеи, Приднестровиеи, Ашхатә Карабахи ркнытә хатәгәақхарала айбашыца.

413 мши-тци ицоз айбашыра акны итәхеит зықшыла хтеицәа хазынақәа. Итәхеит агсуа жәлар ацхыраара аныртаха иарбьяжәшаны ирывагылаз хатәгәақхарала Апсныка еибашыра иаз хашыца.

Август 14 лахъеиқәцаратә мшны ианхоит агсуа жәлар зегь рзы. Айбашыра аан итәхаз хтеицәа ргәалдыршәарц Акәа, Ахыз-Апша апарк акны ашәтқәа шытарцарц уахь инеит Апсны Анапхгара, аицбыра реилазаара ахатарнақәа, ауаажәларратә усзуқәа, аветеранцәа ухәа азәыршы.

Агәаларшәаратә мшы аены Аицбыра рхатарнақәа, иара убасгы ауаажәларратә усзуқәа, афар, ахыцқәа атаит, ашәтқәа шытарцеит айбашыра ианалага рапхьатәи амш инаркны хаибашыца ирапхьагылаз, зыхыз хәаны апсра иапхылоз, анацәа зыхызала инықәуаз Апсны Рапхьатәи Ахада Владислав Арзынба ихақтәгын.

Ускантәи ахтысқәа иага атрагедиа рыцзаргы, изрыжәхеит ххэынтқарра, жәашықәсала цхьакатәи атоурыхтә лахынцәа ауасхыр.

Наунагза хгәалашәарафәи иказәауеит Аиаира Амш лаша изацымлаз, хрейхырхәоит аветеранцәа.

Аға хтынч тәыла имхәа-мырза дақәлеит, хақәхра, хаимцәара гәтакыс иқатцаны. Хәжәлар мчыла дара рхәатәахыи риагара хықәкыс ишытыкы, ускантәи ашықәсқәа раан Қыртәыла анапхгара адиломатиа абызшәа аастә еиғыршыеит абцәари атанкқәеи.

Аға цыапханылеи уаапыралей имч акыр ишеихазгы, хәчкәынцәа гәымшәақәа рхы-рыпшы иамеигза, гәшәарак хәа қамтазақәа, напышьәалатцәкәа аба ифагылт.

Хәжәлар ргәи мытрысит, иналукаазаша Апсыз В.Г. Арзынба иаапхыра рыбжыи ақәырганы, Рыпсадгыл ахьчараз игылт. Аиаша зганахь иказ апсуа инарывагылеит милатрацәала еилоу хтәыла еиуеицшым амилатқәа рхатарнақәа:

Афедерация арегионқәа рыбжыара Псковтәи аобласт ифеиуа, еизхауа ишыруаку. Цыдала иаликааит аешьаратә еизыказаашықәа рзы Гәдоутә араион акны айқәшахатра анапатафәра, иара убас Псковтәи аобласт арра-тоурыхтә музей-хәырцсаррей В.Г. Арзынба ихыз зху Айбашыра Ахыз-Апша Ахэынтқарратә музейи рыбжыара айқәшахатра. Ари хтәылақәа рыфбагыи рзеицш тоурых хәтыр ақәцара айқәырхара иацхрауеит.

«Хара еснагь Урыстәыла хәвагылоуп, иахьа харт зегь иахтауа аиаша еицахьахоит. Сара агәра ганы сыкоуп, хашка шәаирагыи наф-аак хаизыказаашықәа итегыи рырфеиара ишацхрауа», – ихәеит Ахада.

Иара иганыхала Михаил Ведерников табуп хәа ихәеит асасдыларазы, агыцқыаразы, агәаартразы, акоманда азанаатдырра харақы азы. Уи иара убас агәра ганы дышкыу ихәеит, географала ишеицәыхаро-

угыи Псковтәи аобласт Апсны ирзеицш шырацәоу.

«Рақхьазы иргыланы, арахь иатцанакуеит аекономика. Шәтәыла ашкәа иаахашытәуеит ашьацәақәагыи, аторфтә уац, афымцацәахәақәа. Абри аусеицура артбааразы амч-алшараыкоуп. Избоит шәхэынтқарра активла афеиара мша ишану, иара убас атуристтә усхкы», – иазгәеит иара.

Ведерников иажәақәа рыла, Псковтәи аобласт Апснытәи отелиерцәа ирыднагалар алшоит асасаиратә бизнес азы аалыцқәа.

«Хара хминистрцәа еицәа-жәахьейт тагалан абизнесуаа шәрепубликахь ишауа иазкны. Саргы сганахьала Апсны Ахэынтқарра анапдылақәа аасыпхьоит хашка инеириц», – ихәеит иара.

Агубернатор иара убас иазгәеит афар русеицурей, апрезиденттә грантқәа инарықәыршәаны еицахэицш апроектқәа рынагзарей рцакы.

Аахытц-Уапстәыла Ахадеи ажәлари рахь

Апсны Ахада Бадра Гэынба Аахытц-Уапстәыла Ахадеи ажәлари рахь аапхыра қайцеит 2008 шықәса август азтәи атрагедиа тхысқәа 17 шықәса рхыцра инамаданы.

«Хәтыр зқәу Алан Едуард-ица! Апсны жәлар рыхызала Шәарей Аахытц-Уапстәыла аешьаратә жәлар зегь рахь схы сырхоит 2008 шықәса август азтәи атрагедиа тхысқәа 17 шықәса рхыцра инадхәаланы.

Агрессиа абарт атрагедиа тхысқәа иахдырбеит ауац жәлар рдохамч, Рчыныцтәыла ахақәитразы иадырпшыз агәагыра.

2008 шықәса август азтәи ахтысқәа шапхьа адунеи зегь иадырбеит Урыстәыла Дузза ашыцәа арыцхарафәи рхала ишааннамыжыуа. Урыстәыла анапхгара ианаамтаз,

агәагыра зыц рхымшапгашыа иабзоураны атынч қалақь Цхинвал иақәлаз Қыртәыла архәтақәа цыххааса иқәтан.

Хара иахьа иахгәалахаршәоит абри атрагедиа фәастә иампыцәахәаз, Уапстәыла ахьащәа гәымшәақәа, Аахытц-Уапстәыла ажәлар реиқәырхара зыцстазаара ақәызцәз Урыстәылатәи арра-матцзуқәа.

Хәтыр зқәу Алан Едуард-ица, Аахытц-Уапстәыла аешьаратә жәлар гәик-псыкала ирзеиғасшыоит атынчра, ашәтыкакачра.

Хара хәжәларқәа еиднакылоит ртәылақәа рхақәитразы реицкәқәра, ихыпшыи ахэынтқаррақәа – Апсны Аахытц-Уапстәылеи – ртынч цстазаара шыақәаргылоит азәи-азәи хәидгыланы, хәицхырааны, хәхшықә еилацаны».

Мызкы афунцқала – фынтә

Сергей Кириенко Апсны дааит

Август 6 азы Апсны Ахада Бадра Гэынба Владислав Арзынба ихыз зху жәларбжыаратәи ахаирбағәаза «Акәа» акны дидылеит Урыстәыла Апрезидент Иусбарта анапхгафәи актәи ихәтыпуаф Сергей Кириенко.

Аганқәа ргәи итоуп акырза зцазкуа азцаарақәа жәпакы рылацәажәара, убрахь иналацаны Урыстәыла парала еиқәнаршәауа асоциалтә проектқәа рынагзарыгы.

Апрограмафәи иарбоуп аусуратә еилацәажәарақәа, анаплакқәа, иара убас акультуратә, атуристтә инфраструктура аобиектқәа ртаара. Ацыхтәантәи амза афунцқала Сергей Кириенко фынтә Апсны дацәаит.

Ииуль 10-11 рзы уаанзатәи иказәараан ирылацәажәеит асоциал-экономикатә усеицурей аенергетикеи рызцәарақәа.

Иара убри аены Апсны Аха-

да Бадра Гэынба дидылеит Апсны иаз Урыстәылатәи Афедерация Апрезидент Иусбарта анапхгафәи актәи ихәтыпуаф Сергей Кириенко.

«Хәтыр зқәу Сергей Владилен-ица! Бзиала шәаабейт Апсны ахтын-қалақь акны. Акәа шәбара иеигәыргәоит. Ааигәаза Крым, арт-класстер «Таврида» хәицәлеит. Ахтыс схы иархәаны табуп хәа шәасхәарц стахуп хәар ирышәто алшарақәа рзы. Даара сеигәыргәоит Урыстәылеи Апсны абафхатәра змоу рфәар рхатә идиәақәа шеицынарыгзо абара», – ихәеит Гэынба.

Атәыла Ахада гәахәарала иазгәеит иахь Шәачей Акәеи рыбжыара шапхьа мшынла аимадара шрыбжәло.

Иара иганыхала Кириенко Апсны Ахада табуп хәа иеицәеит аапхыразы, асасдыларазы.

«Сеигәыргәоит шапхьа Апсны сахыкыоу. Хыцхьазарала имащым зтыц иқәцатәуп азцаарақәа, иқәцатәуп урт реишьяла. Уахь иатцанакуеит мшынла аимадарыгы, амшын фықә айтқара ухәа егыртгы», – ихәеит Кириенко.

(Алгарта 2-тәи ад.)

«Комета» еитцнахуеит амцәыжәәқәа

Ақәатәи амшынтә сқьалаҫы

Азатқатәи амцәыжәәқәа змоу апассаҫыртә гба «Комета» август 6 азы Шәаҫһа Ақәатәи амшынтә сқьала иаадгьлеит.

Ақалақьуаа инарылагылауы аҫба иапылеит Аҫны Ахада Бадра Гәынбеи Урыстәыла Апрези-

дент Иусбарта анапхгаҫы актәи ихаҫыпуаҫ Серге Кириенкои.

«Комета» Шәаҫһа амцәыжәәқәа инаватаны Ақәанза 145 километр иахысит. 120-ҫык апассаҫыртә зкуа аҫба «Акосмонавт Павел Попович» амцәыжәәқәа 2 саатқи 30 минути.

Аҫба ақаҫдан Константин Швудкои 15 шықәса цуеит амшын джухьтеи. Иҫәеит аҫба аеки-

паж хәәык рыла ишышәәқәылоу.

«Азынраы Лазаревское ин-ацәхыкны аусура халшом ахауа аҫагылазашәәқәа ирыхьканы, Аҫны иахьатанакуа Амшын еиқәа ақәзар – иҫынчуп, ацәқәырқәа рацәак ишыҫтыцзом», – ажуриалист-цәа абас реиҫәеит уи.

Асқьала аиҫабы Иури Владимир миров далацәәжәеит Шәаҫһа асқьала ачешәыкәанатцоз аҫба адәықәтцара.

«Шәаҫһа амшынтә сқьала аганахьала аинфраструктура зегь азырхиан абасеиҫ иҫоу аҫбақәа рыдкылары», – иҫәеит иара.

Урыстәылеи Аҫны рыбжьбара мшынла аимадара азызбан Ақәатәи асқьалакны июль 12 азы имцәаҫаз анҫыҫтәи аилацәәжәәраҫы. Уи иалахьын Аҫны Ахада Бадра Гәынба, Урыстәыла Апрезидент Иусбарта анапхгаҫы актәи ихаҫыпуаҫ Серге Кириенко.

Азатқатәи амцәыжәәқәа мзоу апассаҫыртә гба ццакы «Комета 120М» дыргьлеит Феодосиа, Крым. Аҫба «Акосмонавт Павел Попович» ахьзуп. Уи СССР апыршы-космонавт №4 хәа ишәоуп, Асовет Еидгьыла ҫынтәни д-Афырхатцоуп.

Пачалиа А.Р. – Аҫны аҫынҫқатәи аусқәа Рминистрра анаркотикатә маҫашьарқәа реиқәыршара ахьлапшраы Усбарта аиҫабы;

Хәҫба Т.М. – атәыла Аҫыза-министр ихаҫыпуаҫ, аҫари аспорти русқәа рзы Ахьынҫқарратә еилаакы ахантәаҫы инапынҫқәа назыгзо;

Хьециа О.М. – Ахьынҫқарратә хәзалхратә еилакы ахантәаҫы;

Чычба А.А. – Ахьынҫқарратә шәартадара Амаҫзура ахантәаҫы актәи ихаҫыпуаҫ;

Шергелиа Т.А. – атәылахьчареи амилаҫтә шәартадареи рзы Жәлар Реизара Аилак ахантәаҫы (аиқәыршашатрала);

Шьакрыл С.Н. – Ахьынҫқарра Ахада Иусбарта ахьынҫқарра-зинтә напхгараҫа асектор ареферент еиҫабы (Ахеилак амазаныкәгаҫ).

Иаццоуп Ахеилак

Ахада Иусҫқала

Ахьынҫқарра Ахада Бадра Гәынба Аҫны Ахада иҫны иҫоу анаркотикатә маҫашьарқәа изакәанымкәа реиқәыршара аҫагыларазы Ахеилак аҫдаразы Аусҫқа инапы аҫаиҫит.

Ахеилак анаркотикатә маҫашьарқәа изакәанымкәа реиқәыршара аҫагыларазы аганахьала ахьынҫқарратә политика арғәгәара иазырхоуп.

Ахьынҫқарра Ахада Иусҫқа инақәыршәаны, Ахада иҫны иҫоу анаркотикатә маҫашьарқәа изакәанымкәа реиқәыршара аҫагыларазы

зы Ахеилак Аҫқареи Аилазаареи шықәырғәгәоуп. Убас, атәыла Аҫыза-министр ихаҫыпуаҫ, аҫынҫқатәи аусқәа рминистр Роберт Киут напхгара зито, Ахьынҫқарра Ахада иҫны иҫоу анаркотикатә маҫашьарқәа изакәанымкәа реиқәыршара аҫагыларазы Ахеилак иалоуп:

Ануа И.К. – Ареспубликатә наркологиятә диспансер ахақьым хада;

Ахьйба Т.И. – Аҫны ашәартадара Ахеилак амазаныкәгаҫ ихаҫыпуаҫ;

Бытәба Е.В. – агәабзиарахьчара аминистр;

Гәынба Х.В. – аҫарадырра аминистр;

Гогохьиа К.З. – Ауаажәларратә палата алахьыла;

Иналукааша ауаа ргәалашәара аназазатәразы

Аҫны Аҫыза-министр ихаҫыпуаҫ Цьансыхә Нанба ихантәафрала имцәаҫысит зейлазаара рҫыцу амонументтә казаразы Ахьынҫқарратә комиссия аилаҫара, – адырра канатоит Аминистрцәа Реилазаара апресс-маҫзура.

Акомиссия иалоу рыхәаҫшит Ахьынҫқарратә комиссия ала ирылаҫаз иаарту жәларбжьбараҫа аконкурсқәа рахь иҫыргәахаз апроекттә жәалагалақәа рахь иҫымқадатәиу ахьдҫақәеи, алкаақәеи, азгәта-рақәеи.

Акомиссия алахаҫылацәа иҫоу азакәанҫдара инақәыршәаны, аҫо-

урыхтә хҫыс, мамзаргьы иналукааша ауаа ргәалашәара наунагзәтәуа амонументә скульптуратә ццамҫақәа рсахьаркыратә еиҫкаара алхра Ахьынҫқарратә монументә комиссия азбамҫа ала мацара ишықало азгәартәит. Акомиссия иара убас Аҫны Ақбатәи Ахада Серге Уасил-иҫа Багаҫы Аҫны Жәлар рпоет Иуа Абас-иҫа Коҫониеи ргәалашәара анаунагзәтәра азцәара иалацәәжәеит.

Акомиссия ахантәаҫы, Аҫыза-министр ихаҫыпуаҫ Цьансыхә Нанба Ақәа ақалақь аҫны Серге Багаҫы иаштә аиҫкаареи Ақбатәи Ахада иҫкульптура ашықәырғыларей рзы иаарласны азбамҫа рыдыр-

кылар шахәтоу, насгьы уи апроект ахьынҫқарра Ахада ахәапшразы ишызынашьтәу азгәеитәит.

2019 шықәсазы аекспертцәа реиҫараҫык ақазаратә гәыҫ «Хара хақалақь» иархиаз апроект иақәшахәҫтеит. Авторцәа 10 мшы ирылагзаны уи ахьрқашаразы анапынҫа рыҫан.

Уи адагьы, 2026 шықәса жәабранма анҫәамтанза, акомиссия Очамчыра ақалақь Ахадара ахьбра аҫаҫһа Серге Багаҫы ибака аргыларазы жәларбжьбараҫа аконкурс ҫаҫһа еиҫнакауеит.

Пхьынгәымза, 2025 шықәсазы Аҫны анапхгара Ахьынҫқарратә комиссия рпоет Иуа Коҫониа ибака аескизтә проект аиқәыршәаразы иаарту аконкурс аиҫамцәаҫгаразы адҫа рнаҫеит. Абака ргылахоит 1992–1993 шш. Аҫны жәлар Рҫынҫтәылатә еибашьраан идырбгаз абиуст уаанза иахьылаз И.Коҫониа ихьз зху асқвер аҫы.

Акомиссия азбамҫала, мызкы иалагзаны апсуа рпоет Иуа Коҫониа ибака аргыларазгьы даҫа еиҫлабрак мцәаҫахоит.

Амонументә казаразы Ахьынҫқарратә комиссия азбамҫала Аҫны акультура Аминистрра аамҫа кьаҫк иалагзаны аконкурсқәа рымцәаҫгара аҫқарақәа рзы адырра канатоит.

Мызкы аҫнұҫқала – ҫынтә

(Алгарта)

Уи Гәынба табуп хәа иеиҫәеит Курсктәи Белгородтәи аобластқәа рҫынтәи ахьыҫқәа Аҫны рыдкыларей рыпсшәарей рзы.

«Асасдкылары иазхиоу, мрәшәахәала иҫыҫоу Аҫны ақазара агәра ганы сьҫоуп, ахьыҫқәа рыпсҫазаара зегьы аҫны ишыргәалашәо», – иҫәеит иара.

Иара убас иазгәеитәит Аҫны акыр шықәса раахьыс аус аҫызуа Урыстәылатәи арегионқәа ишрыҫло Санкт-Петербург. Уи аҫарадырратә усхәартақәа аҫхьыраара рыҫара иазхиоуп, иара убас иаднакылоит Аҫнытәи ашкәлхьыҫқәаҫы.

Кириенкои Гәынбеи иара убас аенергетикеи амцәақәа рыҫаҫареи рганахьала русеиҫура шымцәаҫысуазы аиҫхьылақәа каҫдарауы иҫоуп.

«Урыстәылатәи аминистррақәеи аусхәартақәеи зегьы азхиоуп рҫышәа шьымадара, шәара шәакәзар, иаҫа ишәыхәо, ишәнало алышәхуеит», – иазгәеитәит Кириенко.

Бадра Гәынбеи, Серге Кириенкои, Аҫыза-министр Владимир Делбеи Аҫнытәи аусхкратәатә коллеҫы иаҫааит.

Аиҫылары иара убас лхы алапырхәит Санкт-Петербург агәубернатор ихаҫыпуаҫ Ирина Потехина. Ирылацәәеит аколлеҫы аусура аиҫгәтәра азцәарақәа, иарбоуп Санкт-Петербург Ахадара аҫхьыраара ахьбра шьәтанкыла арееи-ира.

«Петербург асасдкылары аиндустрия аҫак ду амоуп, убрахь иналаҫаны аҫарадырра аганахьылаҫы. Хара хҫны ф-нызқьык егьаарыгымхо ахьыҫқәа убри аус иаҫуп. Арахь иаҫанакуа ахьыҫқәараҫа занаатқәа рымацара рақәзам. Хара хәиҫгәырғьоит апрактиказы, аҫаразы асасдкылары аиндустрия иадхәалоу азанаатқәа зегьы дырҫара, иахьәап, асасдкыларатә бизнес, атуристтә, аресторантә бизнесп», – лхәеит Ирина Потехина.

Иахьа аколлеҫы акырза зҫазкуа аҫыҫ ааннакылоит атехникатә, ахархәаратә хьрхартә змоу акадрқәа рызыҫаҫараҫы. Заҫһаҫа испециалистцәахо апрактикатә шыҫыларакәа рыларазюит.

Ибжьбараҫау апрофессионалтә цара асистема адгылары ахьынҫқарратә политикаҫы хадара ааманы иаанхоит. Аҫны Урыстәылеи рҫезышәарақәа азыр-

куеит аҫар рзы хәамҫа иақәшәо аҫарадырратә тагылазашәәқәа рзаҫдара.

Аҫны Ахада Бадра Гәынбеи Урыстәыла Апрезидент Иусбарта анапхгаҫы актәи ихаҫыпуаҫ Серге Кириенкои рхы аладырхәт ашкәлқәа рнапхгаҫцәеи арҫаҫцәеи злахьыз астратегитә сессиа, – иаанацәауеит Ахада ипресс-маҫзура.

Уи иалахьыз алацәәжәеит адыррақәа ахьроуа тыҫ мацараны акәымкәа, ахәтара ахьыраазауа тыҫны ашкәл шыҫаҫатәу. Ишыҫын апаҫтриоттә аазара атема, ауоркнҫыҫтәи аусура, акультураҫа, аҫаралашаратә проектқәа реимадара.

Ирзаатгьлеит Урыстәылатәи ашкәлқәа рҫны аиҫызаратә еи-зыҫазаашәәқәа рыбжьбара азцәарақәа, еиҫырзеиҫу аҫарадырратә программақәа раларҫәара, ахьыҫцәеи, аҫари, аҫаацәарақәеи аус рыдызуло арҫаҫцәа рыдгылары.

Аҫны Ахада Бадра Гәынбеи уи ихаҫыпуаҫ Беслан Бигәааи Урыстәыла Апрезидент Иусбарта анапхгаҫы актәи ихаҫыпуаҫ Серге Кириенкои Ақәара араион Псхьы аҫыҫа иаҫааит.

Ишнеиҫцәкьаз, урт ашәтқәа шьәртәит иҫахаз Кавказ ахьчаҫцәа рбакаҫы. Уи иагыз-иабзз каҫан Аҫынҫтәылатә еибашьра Ду аан Аиааира 80 шықәса ахьҫара аҫаҫыр азы Урыстәыла иҫанатцаз адгыларала.

Бадра Гәынбеи, Беслан Бигәааи, Серге Кириенкои асоциалтә обиектқәа ирыхәаҫшит, аҫыҫантәи ауа-аҫыра ирацәәжәеит.

Бадра Гәынба иазгәеитәит июль 13 азы аҫыҫа данаҫаз ишыҫхьыз азцәарақәа зегьы рызбара ишаҫу. Уахь иаҫанакуеит авиаеимадара, ГЕС арееира, ахьыҫқәа рыхәмарыра иагу-иабзоу аҫаҫара ухәа егырт азцәарақәа.

Иара убас Бадра Гәынбеи Серге Кириенкои ирбеит Ақәа араион Зыҫгәта аҫыҫан атуристтә комплекс ҫыҫ.

Ақәа имцәаҫысит Бадра Гәынбеи, Серге Кириенкои, Аҫны амцәатә усхк ахәтарнақәеи злахьыз аусураҫа еилацәәжәара. Аилацәәжәараҫы ирыхәаҫшит атранспорттә инфраструктура азцәарақәа, иапырҫааит ирееитәи амцәақәа, ирылацәәжәеит амцәатә усбартақәа русеиҫура аспектқәа.

Аҫсабаратә рыҫқара

Риҫатәи Амилаҫтә парк аҫны ашыҫа иауз ақәаршәақәа ирыхьканы аҫыбгарақәа кәлеит. Уи Азы иаҫа маҫ иахьатанауа 13-тәи акилометр аҫны амцәа еиҫнацәеит, адырраҫара канатоит Аҫны амчратә усхәартақәа Рассоциация.

Ари аҫыбгара амцәа аҫхәстә аҫаҫеит, автомашына архәазеит, аиҫа иалху аттракцион «Тарзанка»

арбейт. Азәгы ааха имоуит.

Аҫыҫ аҫны аус руеит апарки амаҫзура ҫыдақәеи русзуаҫәа. Аҫхәстә зауз амцәа ахәҫак аҫны аамҫала анықәара рмацуп.

Риҫатәи Амилаҫтә парк ашкә амцәала анықәара зынзаск иаанкылоуп. Абри атәы аанацәауеит аҫынҫқатәи аусқәа Рминистрра апресс-маҫзура.

Ахыңша анарха

Николаи Басиа́т-и́ца Киут – 115ш.

Вахтаң Аңһазоу

■ Журналист, апублицист, ауаажаларратәи ахыңтқарратәи усзуғы Николаи Киут иңстазаара зегьы иңсадғылы ижелари рымац аура иазкын.

Очамчыра араион Кындығ ақытан апсуа традициякәа иахыркәныкәоз аҕаацәараҕы изыһаз Николаи Басиа́т-и́ца Киут диит 1910ш. жьтаара 25 рзы, аешыара ркны еиңш, ақытауаа рыһнуцқа пату кзәы анхағы аамысташәа иҕаацәараҕы.

Ақыта школ даналга иҕара иацитдеит апсуа школ-интернат аҕны. Уаҕа иҕара аныхиркәша 1928 ш. дҕалеит Аҕәатәи арцафратә техникум. 1931 ш. иҕара далганы аусура хацциркуеит аҕәйлаҕацәтқара Аңснытәи аҕарадырратә институт аҕны. Апсуа доухатә культура иазфәлымхаз аҕкәын аамтакала Апсуа драматә театр далан, идыргалоз аролькәа наигзон. Аха рацәак мыртыкәа амилаттә газет «Аңсны қаңшы» (иаһа – «Аңсны») аредакциаһь диасит.

1932-1933 шыкәсқәа раан аҕара иҕон Москваҕа ашыһатә институт аҕны. Иҕара хиркәшаанза, Аңсны иаһабыра рыкәтқара ла, агазет «Аңсны қаңшы» аредакциаһь аусура дырхынхәын. Аңһа еиҕаҕағыс аус иуан, аха иаарласны ақыта нхамә аҕәша иаһабыс избаһә рхәоит. Хара имгакәа, 1934 ш. инаркны агазет аредактор хада ихатыһуағыс диаргоит. 1938 ш. инаркны 1953 ш. азынза – еиуеиңшым аамтақәа рзы аинформация аҕәшеи акультура аҕәшеи дреиһабын. Аха Николаи Киут иҕара ашыкәсқәа раан Аңһаиңыңылатә еибашыра Дузза тҕысит. 1942ш. Аҕәа, аршыакауаа рдараиуртаҕы акурсқәа данрылга Апсадғыл ахычара дҕоит. Деибашыуан Ааһыт-Кавказтәи, Нхыт-Кавказтәи, иара убас актәи Украинатәи афронтқәа ркны. Польшеи Чехословакиеи рхақәиттәра далаһын. Аибашыраан акоммунисттә партиаһь дрыдыркылеит.

1943 ш. инаркны алеитенант еиһабы Николаи Киут дызлаз абаталион аштаб иаһабы

иҕхыраағыс дҕартҕоит. Акапитан ичын иман. Аиааира амш даҕылеит Германия.

Аңсныкәа даныхынхәы ажурналист изанаат дацәһамтит, иҕәы ззыбылуаз аусура напы аиркит «Аңсны қаңшы» аредакциаҕы. 1953-1967 шш. раан аҕәзар, амилаттә газет аредактор хадаз дықан. Араҕа уаанза – аҕышәа ду ирхаһын.

Ажурналист есаира иҕазара иазирхауан, аҕакпхыкәраҕы ааирпшуан. Абартқәа хасаб рзуны ауп Аңсны Аиһабыра апсуа газет анапхгара инапы изаныртқаз. Илаз абаһатәра чыда акырза иҕхрауан аредакциа аусура ишаһәтәз аиҕәараҕы. Иһыз-цәа-иколлегацәа рыһнуцқа даара хатыр икәын, зегьы рнаалашы дақәшоон. Иаамысташәара зегьынчыра мөанызас иман. Апсуатқас иаазаз, акультура хараки аазырпшуаз, иҕазшыла, иһымһаҕаһыла инапатаҕа аус зуаз аҕырпшы бзиа дирбон, даргыи уи даара пату аҕәырҕон, азеиңш ус аҕны ивагылан, ирылшоз картҕон.

Ускантәи аамтақәа раан жәиңшы шыкәса инеиңынкылары аредакторс аусура мариамыт. Николаи Киут иңсадғыл аҕәһа ламысла иусура Аңсны анапхгара иҕәарымтар ауамыт. 1967 ш. Аңсны акультура аминистрс диаргоит. Ауаажаларратәи ахыңтқарратәи усура аамта рацәаны ишимнаһуазгыи, иҕазшыла ишалаз еиңш, зехынчыра иус тақпхыкәрала дазнейуан.

Николаи Киут апартия Аңснытәи аобласттә камитет далан, зныкымкәа апартиатә конференциякәа рделегатс дықан. Аңсны Иреихазоу Асовет 4-тәи, 5-тәи, 6-тәи, 7-тәи аапхырақәа рдепутатс далырхһын.

Аңһаиңыңылатә еибашыра Дузза иахлаһыи Николаи Киут Апсадғыл аҕәһа илшамтақәа рзы ианашыан «Аецәа қаңшы» аорден, «Аңһаиңыңылатә еибашыра аорден» 1-тәи, 2-тәи ааазарақәа, «Ахатыртә дырга» аорден, амедалкәа маҕымкәа.

Апсуа милаҕтә журналистикаҕы илагала каимат азы, «Қырттәйла зәаҕсазтәй ажурналист», иара убас «Аңсны акультура зәаҕсазтәй асузуғы» хәа ахатыртә хызыкәа иҕтан, ианашыан Қырттәйлеи Аңсни рахатыртә чышырақәа.

Николаи Киут апсшәахы еиҕеиһаһын аполитикатә литература иаҕанауаз ашәкәкәа, ибаһатәра ааирпшһын асахыаркыратә литература иаҕараҕы. Иаагозар Ғаргы Гәлиа иповест «Саһын ааҕынра» ахәтәк еиҕеиһаһын, ахрестоматиатә казшыағы аанаһәаһын. Есаира идыррақәа ирызирхауан. 1948-1951 шш. раан аҕара иҕон Қарттәи хәйлдзтәи аиуристтә институт афилиал аҕны, КПСС Ацентр Комитет аҕны иҕаз Иреихау апартиатә школ ажурналистика афакультет далгеит (заочно), апрактика даһысуан Москва, агазет «Правда» аредакциаҕы. 1957 ш. инаркны СССР ажурналистцәа Рейдгыла далан. 1959ш. Москва имһаҕысуаз СССР ажурналистцәа Рейдгыла аизара ду аделегатс дықан.

Аңсны акультура аминистрра данаһағылаз ашыкәсқәа раан чыдала апсуа милаҕтә казара арҕиара дазфәлымхан. Апсуа театри, асимфониаҕә музыкеи, жәлар рказареи реизырхара дазааңсон. Апсуа казара Аңсны аңытц азыргара дацхрауан.

Иҕәабзиара анхысхаха анапхгаратә мацтура аанижыуеит, аха изгәаһаны ииһыоз «Аңсны қаңшы» аредакциаҕы 1984 ш. рзынза еиҕаҕаҕс дықан.

Николаи Киут иңстазаареи иусуреи Аңсны имһаҕысуаз ахтысқәа ирыдхәаламкәа кәлашыла амамыт. Еснаҕь аиаша даңныкәон. Абар, амилаттә журналистика зыһыта анызтаз, акыр шыкәса агазет «Аңсны» ар-

дакторс иҕаз Борис Тьжәба иҕәалашәарақәа руак аҕны ииһуа: «Ускан аредактор ихатыһуағыс аус иуан. Апартия аобласттә комитет аҕны еилацәажәарак мөаҕысуан – изыкызгыи апсуа алфавит ақыртәу шырала аиҕара аҕәын...»

Ари наһыс иара иажәақәа аазгоит: «Убаҕа аҕәа роуп исхәаз, аха изыкыкәа-зынҕа зынза исзындырзо актәи амазаныкәаҕа дьцнаркыеит... «Ажелар раҕа Сардион Киут иашыа, – ихәеит иһы сыкәкны ҕызызәәла сцәа сыхуа – узтаатәи уатәи хазы хәхәапшуеит, ашыжь ара укала!» – ихәан дсыҕаһын сдәйлицеит. Схы сьмаҕәһәа илыкәырпшыны Кындыҕка сцеит. Стәацәа, стәхкәа зегьы еизаны ауыха инкаһыиуа ишсыдтәалаз иаашеит.

Бамба кыаҕк сзырыпшаан, аһныцқа цыртланы, аҕара тазахны ишшәырҕеит. Фатәы-жәтәйла идыртәйи схәырпшыны сацәланы ашыжьымтан аобком аҕы саһааиз ашә кыаһыаза иаартын, еилаһеиласран. Издыруаз аобком аусзууык «уара, ара иҕауцәузеи?» хәа дансазқәа, «уатәи ашыжь ааи, узтаатәи хәлацәажәоит» хәа актәи имхәеи схәеит. «Азтаатәи иалацәажәо дабаҕоу, иара ихатә абыржәи дырбаандаһтәи дыргейт», ихәеит. Ари ансаһа сөһыкәҕеһәаан сцеит. Анцәа ила урт ашыкәс еиҕәтәцәкәа раан уаһаҕь саҕамшәеит».

Аңһаиңыңылатә еибашыра Дузза аҕнытә иааирала иһынхәыи Николаи Киут, ашыкәс аиҕәтәкәа раан Сталин иаамта хьантақәа дрыламзәаа дааиуан, апстазаараҕы еснаҕь ихатә гәаанагара шимазгыи.

Николаи Киут дырзааиҕәан апсуа интели-

ан, абыбыц икәыршәымыт. Зынҕы-цһын-гыи дызлеибыҕаз ицәашәтәтәи инаалон, еснаҕь иныкәигоз ашлиапа аҕәзаргыи, уи дазһан. Ускан апсуа раһытә ус ирылукаауаз рацәаһымыт, икаларын зынза имацәзаргыи, раҕһаза ухәыица иналаһәо ауаажаларратәи ахыңтқарратәи усзуғы Аслан Тамшыһә-иҕа Отырба ухәа реиңш иҕаз азәык-шыҕыаҕ ракәымзар.

Николаи Киут ҕейыңшылаҕы, хымһаҕаһылаҕы икәша-мыкәша иҕаз дрылубауан. Даныхычыи инаркны аһнаҕаҕы иһыҕи-кааз апсуара апстазаараҕы уасхырс иман, иҕхырааған анапхгаратә мацтуракәа даныр-хағылазгыи. Абасала, апстазаараҕы азәи хәа ижелар дрылағылан, апсуатқас иаазаз, акультура хараки злаз аинтелигент.

Николаи Киут, Апсадғыл ахычараан еиңш, аҕынч пстазаараҕы ламысла ижелар рымац иуан. Мацурас дыззыркузаалакыи, илшоит, аныкәгара даҕсоуп хәа идыргалон. Ахангыи аҕа рыһуамыт, избанзар аҕарагара иеаҕсеитәһын. Идыррей иһышыҕь аус аиҕәараҕы иҕхрауан. Даһыкәзаалакыи аҕар реиҕаазара дазфәлымхан, аҕышәеимдара аусураҕы ихәартан. Ивағылаз, инапатаҕа аус зуаз еснаҕь иҕәртәуауаз рацәан. Иааиҕәа аҕазара жәһанҕәашәпхыран. Иаазамтацәа рацәаһуап ажурналистцәа рыһнуцқа. Урт раһытә имацһым аамтақәак рыһытаһ еиуеиңшым ахыңтқарратә мацтуракәа зырҕоз.

Николаи Басиа́т-и́ца Киут цыкыла иҕәыл-тәау апстазаара амөа данысит. Иһыи иа-бхыи еидкылары ирхәон хатырқәтара дула. Ашыац иаграмгылоз, аха ианаҕаһыи апринци-

генция рыҕәһылсақәа ашәкәыһәцәа: Дырмит Гәлиа, Самсон Чанба, Заз Дарсалиа, Миха Лакрба, Мухыи Аһашба, Иван Папаскыыр, Баграт Шынкәба, Қыазым Аҕәмаа, Ғаргы Гәлиа, Иван Тарба ухәа азәырҕы, аҕарауаа: Ғаргы Зизариа, Шәлуа Инал-иҕа, Хәһыһыт Ғәжәба, реиңш иҕаз ахатарқәа.

Рәара ашыкәсқәа инадыркны аиһызара бзиа рыбһын иара убас еиҕырдыруа апсуа артистцәеи иареи, урт иреиуоуп: Аазиз Агрба, Леуарса Касланзиа, Шәарах Пачалиа, Минадора Зыхәба, Разанбеи Агрба ухәа.

Арт аҕырпшкәа иахдырбоит Николаи Киут идунеиһәапшра амәхак атбаара. Дырмит Иасыф-иҕа иаазамтацәа иреиуаз иаҕсуара аныкәҕашыи иҕазшы иацубауаз амилат хдыррей хеибартәауан. Цабыргны, иҕейыңшыи иуанаһәоз, иуеилнаркауаз рацәан. Икәраһь даннеиҕы, аҕәабзиара наза шимазыгыи, аусураҕ аҕәзааит, ақалакы аҕны амөан данауауаҕылоз аҕәзааит, дызбоз иҕашыицратә деиһытан, деиҕә-

пра аазырпшуаз, злагалағыи шыардоу ажурналист, апублицист, аредактор, акультура аминистр иакәны деиҕырдыруан.

1984 ш. рзынза агазет «Аңсны қаңшы» аредакциаҕы еиҕаҕаҕс аус зуаз Николаи Басиа́т-и́ца Киут 1986 ш. май 29 рзы иңстазаара далҕит. Аҕыһәтәантәи имөаһь данына-скыаргоз аены аҕәзаргыи, ауағы аамсташәа иһыңша анарха шамаз шыақәнарҕәһәон хыҕһазарарацәала рхы-рҕыи даһыалырхуаз. Аңсны Аиһабыра реиңш, назаза хәа иархәон ауаажаларратәи ахыңтқарратәи усзуһәа, ашәкәыһәцәа, аҕарауаа, ажурналистцәа, акультуреи аҕазареи рымац зуаз азәырҕы. Аибашыра ашытаһь, уи иҕәалашәара ахатыр азы Аҕәа, 1947-1960 ш.ш. раан даһынхәоз Андгыла амаһаҕы икыдтан имемориалтә гәы.

Апсуа журналистикеи амилаттә культурейи рыҕәараҕы злагала шыардоу Николаи Басиа́т-и́ца Киут иһыи хаштра аҕымкәа иаанхоит, аһәжәатәи ашыһыкәсәзтәи адоухатә культура атоурых иузаҕәымтәхауа.

Аҕәаанагарақәеи аҕәалашәарақәеи

Николаи Басиа́т-и́ца Киут – Д. Гәлиа иҕаһәцәа ируазәкыи, апсуа журналистика зыһабаа адыз, уи ахытхыртәҕы игылаз, ауағы аамсташәа, зыхдыррей зырҕиараҕә гәамчи апсуа жәлар ркультура ашытырхара иадызтаз – иаһа 80 шыкәса аниһытца, уи ирҕиараҕә мөа ианалацәажәо, ари ауағы лаша ихатәрей иусуреи ааиҕәаны издыруа азәи иаһасабала, ари амш шыҕыац-гәастарц стаһуап.

Н.Б.Киут ирҕиараҕә мөа тба-

ауп акыр амаһәтәкәа амоуп, уи ажелар рмацтураҕы илшамтақәа мацзам, пхыкәтәи абиҕарақәа рзы иҕырпшы бзиоуп. Хәпсуа жәлар ртоурыхтә мөаҕы хаштра икәымкәа даанхоит.

**Баграт Шынкәба,
Аңсны жәлар рпоет
(1990 ш.)**

«Аңсны қаңшы» («Аңсны»)»

атыҕтра ианалага еизнакыи аҕышәа иапнаҕаз атрадиция шыаһәкәа уи аредакциаҕы ахархәара рзыушаз, еихазхашаз ажурналистцәа цәырҕит. Убас, збаһатәра бзиазаны агазет «Аңсны қаңшы» аредакциаҕе инеиз дыруазәкуп Киут Николаи Басиа́т-и́ца.

Николаи Басиа́т-и́ца инеиңынкылары 14 шыкәса аус иуит агазет «Аңсны қаңшы» аредакторс. Абри аамта зегьы аан иара еиҕикааз Аңсны ажурналисттә организациаҕы напхгара аиҕон. Еиҕеиаазеит ажурналистцәа ҕарацәа азәырҕыи. Илшамтақәа иреиуоуп аредакторс

даныказ агазет аҕәша-мыкәша апсуа интелигенция реизакра, абаһатәра злаз ауаа радпхәалара. Имацһым усқан ара аус зуаз раһытә нас еиҕырдыруа шәкәыһәцәаны, ипоетцәаны, анаука иаусзуһәцәаны икалас.

... Уи иңстазаара зегьы ҕырпшыган, иаһағыи ус икоуп, хәпхәаҕыи ус иаанхоит, ажурналистцәа хзы мацтура аҕымкәа, изыһауа абиҕара ҕә рзгыи».

**Сергей Кәытциа,
Аңсны ажурналистцәа Рейгыла
ахантәағы (2000 ш.)**

«...Хәпсуа милаҕтә кыпчх аҕы еиҕакрақәк кәлеит хәа иаһышәоз – уи кәлеит хынҕаһәтәи ашыкәсқәа раан. Николаи Басиа́т-и́ца Киут иредакторраан... Сара сыҕеу – азцәарақәа иҕарны рыкәыргыла, асатира, аиумор, афелиетонкәа, аочерккәа, «Ажыцба Қыиц», амеһыазтәи аномеркәа ухәа рцәырҕареи, агазет ахаҕара шыаҕанкыла аиҕареи роуп».

**Борис Тьжәба,
Агазет «Аңсны» аредактор хада
(2000 ш.)**

Анапхыцэгьақәа ачырцәыхьчаразы

Банк ПСБ хгәақәаннатойт

Атехнологиақәа рыфеи-а инамшатәны анапхыцэгьара ачырцәақәа рылатцәара иалагеит. Ари ацәгьоуцәа ауаа цәгьашақәа рхархәара рылзыршо апсихологиатә нырра аметодқәа роуп. Аиҳарак аферистцәа ахықәкқәа аба руак анагзары ауау руеит: атәым персоналтә дыррақәаи апарольқәаи изакәаным аоперациақәа рынагзара, мамзаргы ауаагы ухәатәы дахымцә ақатцара, уи анаас иоуз адцала иалху ахырхартала иахла ипарақәа ииаигарц, акредит игарц, анаас иоуз апарақәа наганы анапхыцәгьа иитарц азы. Банк ПСБ асеипш икоу анырра аеацәыхьчаразы икатцатәу, ашәартадарызы иықәныкәатәу ақарақәа хцә ирылацәажәеит.

Актәи ақара – ацифратә гигиена
Аццәақәа хымцәда аофициалтә хәкәа ркынтәи итыгәтәу, наунагза мап ацәкәтәу игәрагам азхардцәкәа рахь аиасра. Аелектронтә шәкәкәа

Абақхатәра злоу ақар

Ақсны ақар рхы аладырхәит Адыгеи имәапысуаз арегионбжаратәи афорум.

Адыгеи Ареспублика Маикәақтәи араион ақы абақхатәра злоу ақар арегионбжаратәи афорум «Фишт» хачыркхәит. Сынтәа уи еиднакылеит Адыгеи, Ақсны, Беларуссия, иара убас Урыстәыла арегионқәа жәпакы ркынтә 500-шык инарзынапшуа алахаылацәа. Аусмәақгәтә аартра рхы аладырхәит Адыгеи Ареспублика Ахада Мурац Кумпилови Аминистрцәа Реилазаара алахаылацәеи.

Апрограма ахәақәа иртагзаны Ақсныгәи ақар ироуит атагылазаашьа Ареспублика Адыгеи Амилаттә музей, Асия Еутых лыхьтәи тәахьртеи, «Адыгеи ақар» хәа хьзыс измоу ацентри ратаара. Иара убас арегион ақтнықалақь атыц пшзарақәа дырбан.

Насгы Х. Г. Шапошников ихьз зху Кавказтәи ахәынцқарратә биосфератә

Аекологиа тә форум

Жанна Аибей Аида Габлиеи рхы аладырхәуеит Камчаткәтәи атәыла-ақәа ақы ақар ртаратә центр «Аекосистема» акны имәапысуа «Аекосистема».

«Ихьчоу атыц» хәа хьзыс измоу Урыстәылазегьтәи ақартә экологиа тә форум. Иара еиқыркаауеит ақар русқәа рзы Афедералтә Матцзури

ахьынтәи ауаа ашәытәтә тызтыцқәа, иара убас абраузер ацәақәа акны икоу асайтқәа ртызтыцқәа ахшыфәышьтра аарцшны игәатәлатәу. Анапхыцәгьақәа қазарыла ипаршеиу асайтқәеи еипшнылоу ахытцхьрцәкәаи ачырцәоит. Иуцырхагоу апрограмақәа ркынтәи агацәтқәа рацәыхьчара алшоит аантивирүсқәа – ихымцәдатәиууп уртәи аипдырқьақәа рырқырцәа. Анапхыцәгьақәа рыгәтәкқәа рынагзарызы иара убас еиқыркаауеит онлайн-акциакәаи апарақәа имарианы иоур шалшо азы ағәрагара зцу аццәарақәаи – ус еипш икоу ацшыгарақәа зегьы хымцәда мап рыцәкьызароуп.

Ақәбатәи ақара – иарбанзаалак аинформациа агәатәра

Иузымдыруа аномерқәа ркынтәи иасыз рыгәрагара қалазом. Афинансқәаи ахатәи дыррақәаи ирыдхәлоу аинформациа ишақәнагоу ала агәатәра ахәтоуп. Банк акынтәи, амобилтә операторцәа, мамзаргы ахәынцқарратә структурақәа ркынтәи иасзар, усқан телла ишәархәаз зегьы дағазныкыгы инцырхәыцааны игәатәтәу. Уи аофициалтә сайтқәа, мамзаргы еипдырқьам телла

аимадара ацәақәа ала икоуцар алшоит. Хымцәда иудыруазар ахәтоуп: аофициалтә еиқыркаақәаи ахылапшырцәкәаи атәылауаа амесенцәерқәа рыла рыгерымардазом. Уи еипш азәыр дышәзасзар – уи жәахәарада ацәгьоуцәа роуп. Иааизакны асоциалтә хәкәаи ацифратә сервисқәаи рыла аимадараан ағәеанызара аарцшлатәу. Иаагозар, ишәыуоу азәы, мамзаргы шәфьыза иаккаунт ақынтәи ақара ақсахразы ахәара қалазар, еиқыр шәхала уи шәизасны икоу-шыкоуцәкәа еилышәкаар.

Ихцәхаз – хатәлатәи адыррақәа рыхьчара

Ауаагы ихатәра шықәзыргыло аусшәкәкәа рыхькыпхькәа, мамзагы абанктә хсаалага арбагақәа амесенцәер ала адәықәтәра қалазом. Еиқыр телла аиқырцәжәараан хатәлатәи, афинанстәи аинформациа ахәара мап ацәкьызарц. Мап ацәкәтәу антыцтәи аиқыркаақәаи атәымуаи ркынтәи иашьытә аццәабгьыц ахартәара. Амесенцәерқәаи ахатәи ааккаунтқәаи рқы, аиқыркаақәаи ахылапшырцәкәаи ртыцқәа рқы ахатәи кабинетқәагы уахь иналтацны, анапхыцәгьақәа рәацәыхьчаразы иара убас иназыццоу уснагзаны иқалар ауеит, апароль анаас ахатәра арцәбыргазы ө-факторк зтаху ааккаунт ашәартәдара ашьтыхра аметод. Иофициатәым аресурсқәа рқы апаспорттә, абанктә ухәа егырт ахатәи дыррақәа ралагалара қалазом.

Банк ПСБ гәгәала ахәара қанатәоит идырым аномерқәа рыла иасуа рыгәра рымгарц, аклиентцәа рыпхьазарақәа ркынтәи афинанстә операцияқәа мәагәзшәа ироуа адыррақәа иахьынзатцәбыргу гәарталарц! Уи аномер 4444 ала икатцазар алшоит (аилыркаагақәа уахьгы-еынгы иуоуеит, аномер ахь уасырц алшоит Ақсны иахьытәнақәа ақынтәи амобилтә тел ала).

Арегионбжаратәи афорум «Фишт»

хьчаратә тыц амәақәа рыла шыапыла аныкәаратә маршрут еиқыраан. Ахәылбыгьа имәақан алахаылацәеи араион анапхгареи иформалтәым реиқылары.

Аизара хымш иалагзаны имәапысит адыга кәашарақәа рзы ақазара-классқәа, иара убас ахьтәи захра,

жәлар ринструментқәа рархәара, амилацтә хәмаррақәа, аспорттә еицлабрақәа, афлешмобқәа, алекциакәа, аекскурсияқәа.

Ареспублика Ахада Мурац Кумпилов иажәақәа рыла, афорум «Фишт» ақар рзы еиқырдыруа аинтерес тцоу платформоуп.

рлекциакәа, итышәынтәалоу ақиара иазку апрактикатә усмәақгәтәкәа, аекологиа тә проектқәа рапцара иазку ақазара-классқәа, Камчаткәтәи атәыла-ақәа ақы ихьчоу атыцқәа рахь аныкәарақәа, иара убасгы аекологиа тә тцдарақәа рыла аиқырцәжәаратә платформакәаи астал гьежькәаи рымәақгәра.

Афорум мәапысуеит 2022 шықәса инаркны есышыкәа, Урыстәылатәи Афедерациа Президент Владимир Путин имәақәтарала.

Апҕсабара хәхьнархәыр алшоит

Крыфарта тыңны икәхтәит

Шарида Торчуа

Дарбанзаалак апҕсыуак Апҕсны икәынхо, мамзаргы даҕа милацк изымдыруазар қалап хәа сгәы иаанагом Апҕсны апҕсуа ишиоуз атәи зхәо алегенда. Анцәа икәзы иалхны имаз адгьыл апҕсуа иитойт, уи иламыси, ипатукәцәашьеи, иасадкылашьеи рзы. Ицданы, хәпҕсадгьыл апҕшзара знык иадамзаргы изабахьоу, рыпҕсы ирзалымхуа иалахоит, убриакара апҕсабара блахьгоуп. Хәпҕсабара апҕшзара атәи ауаагы даакәымтцәкәа ихәаларгы, иихәаша нцәазом, иибашагь убас.

Аха икоуп убас еипш ахтысқәа, хәбсабара пату ақәцәашьа хә-

Схәычра шықәсқәа, сқәыпшра ахаан Ритца сгәалашәарақы икоуп иблахькыганы, иахьа схәыцқәа ргәалашәарақы инхар хәа сшәоит крыфарта тыңны. Иаакәыршаны итартәо, акрыфартақәа ргыло «ахәда цқааны ахәәера» хәәуп...

Рапҕхәтәи сцәахәақәа срылагеит Апҕсны апҕсуа ишиоуз алегенда. Абрака иаазгоит даҕа легендакыгы, азиатцәа Ритца шышыақәгылаз атәи зхәо.

Иахьа азия Ритца ахьыкоу атып, акны анкьа дәы пшзаран. Уақа инхоз зегьы акыр змаз, акыр зыхьыз ракәын. Аха убрака дрыланхон пҕхәыс еибак, ацкәынцәа рацәафны измаз, урт зегьы хәыцқәан. Лара, ашара адәи ианаақәлалак инаркны ахәлара иаалымнаханза ауа луан, лхәыцқәа илаак иамкырц азы, аха уеизгы ахныкәгара даара илцәыцәган.

«Енак зынзаск деилахәзеит, агәылацәа рахь ана-ара днеит, аха

накәымшәо. Абрака ицәырызгарц истаху азцәара гәытцхас исымоужьтәи акраатцеит, аха ацәыргашьа сақәшәомызт. Атцыхәтәнтәи цыккәбарны иқалейт Апҕсны зыпҕсы зшыоз апҕсшьафьы исылтәз аеҕьныкәа.

Ажәа ахы умхәакәа атыхәа узхәом. Ааигәа, исымаз апҕсшьара мшқәа раан, таацәала хәтәаит Ткәарчал араион Ақармара ахаблакны икоу апҕсшьартәтәи оны «Радон». Агәабзеираз акыр феида злоу азы ахьытцәу атып, акны шамахамзар зыпҕсы зшыоз Апҕсны антыцынтә иааз ракәын.

Шыжьыхьа хфойт хәа акрыфарта хныфналейт. Хәра хнеианз а уахь инеихьан Москвантәи зныкымкәа пҕсшьара хәа Апҕсныкәа иаахьаз атаацәа. Харт хәхьтәаз хәибадырт, аицәажәара хәлагеит. Ихәрхәеит акыр шықәса инеипҕынкылары Апҕсныкәа ишаауа, даара бзиа ишырбо. Аха ргәынамзарагы рымхәар амуит. «Ишәыхьы апҕсуаа, абас шәыпҕсабара шәазныкәои, Апҕсны адунеи антыц излеиқырдыруа шәзиатцәа Ритца иазыжәуз закәызеи?» – хәа фәалтит апҕсшьафьы. Иаразнак издырт лажәа ахы ахьцоз. «Харт есышқәса ари атып пшзара хәтауан, еисымшааира апҕсабара апҕшзара харшанхон, уажәы уахь ахалара зынза агәазыхәара хәнацәом, акәац фьы ықәышәшәа, иаакәыршан абе-тон тартәаны, акрыфартақәа рыла идыртәит», – лхәеит.

Уи ус шақәу зегьы ибзиатцәкәаны иахьдыруеит, иахбартоуп. Хәтала уи саргы сгәы снархьуан, аха апҕсшьафьы абас анылхәа, сгәыпҕжәара ицегь еиқәхәит, исхәо сәамшәо саанхәит, лықәымшахәтхашьагы амамызт.

Ииашаны, азия Ритца апҕшзара блахьгоуп, уи рапҕхьазакәны избо даргачамкуеит, фәпҕхьа дазыхьнхәуеит. Хәтала харт, хәтацәа традицианы ихамоуп есышқәса Ритца ақара. Аха апҕсшьафьы ишылхәаз еипш, апҕсабара иашаз апҕшзара ацәхарзуеит хәа хәәуп.

азегьы акгы лимтеит. Дкыпҕахьа лыфныкәа дхынхәит, лхәыцқәа еибархьысууа, амла хәкуеит хәа иалысны дыркит. Лара, уажәытәкәа лхәан, ахәа ачуан интәданы, азы нацәтәаны амца инахакналхәит. Хан акры хәалтәоит хәа агәыбра зманы ипшыз ахәыцқәа бьазкын, ицәеит. Ус афнашә азәы днасит, иалыртызар, хәтәк дылагылоуп. – Даараза амла сакуеит, акыр бымазар исафьымган, – ихәеит. – Бзиала уаабейт, уааи арахь, уажәытәкәа, – лхәан лычуаныхь дынхьапшит. Иара илапш нақәшәеит ачуан итәз ахәа. – Ари ачуан ицоу хәәуап, анахь цьара тәахык бымамзар, – ихәеит. – Уахьыгы акгы сымам, Анцәа акыр ситозар збап, умыццакын, сукәышхоуп, – лхәеит апҕхьысеиба.

Ус, ачуан итәз ахәа аашылахан, абыста луит, лысас акры ифәлтәит, анаас лхәыцқәа аалырпшын, уртгы акры нарфәлтәит. Ашыжьа дангыла лысас ихабар хәа акгы ыкәмыз, афнашә акны азы автцьжжуа иқан. Ашә аартны дындәылпшызар, игазго зегьынцәара еишылахаза зыжь тажын, убра иалган иган мәахәаста хәычык, лхәыцқәагы ларгы еибганы излалтцшаз. Урт амәахәаста ианылан ицонатцы, рышьтәхь зегьы еимахауа иауан...

Ари алегенда баша исгәаламшәазеит. Ауаагы апҕареи амали рыда акагы имбо, ила «аш» хыло ианалагалак, апҕсабара ианамыжьыр алшоит...

Мышқәак рапҕхьа, Ритцақәа узлацо амәа, Азы иатцәа мац иахьытәнакуа атып акны ақәаршфьы бәбәа иахьканы иқалаз афьыгарақәа, икартаз апҕхаста згәы знамырхьыз хәа уаф дыкәм. Аха убас еипш икоу аттракционқәа аныкәхцәо, зегьы рапҕхьа иргылары хәзхәышып хәпҕсабара. Азырштра хәкымсып. «Азы ахьыштрахь игьежьюеит» хәа баша ирхәазом. Хәламкьакьап апҕсабара, иара иазбаз апҕшзара еиқәу, ауаапҕсыра збашьа хәмазам. Ус анакәымха, хәхьнархәыр алшоит.

Апсуа чыс афестиваль

Амшын апшахәафәы

Наира Сабекиа

■ **Ари аныхәа ачаамтанык еипшымызт, асасцәа згым хәтһны-қалақь апсшаащәа рыла итәын. Ақәа, Иуа Коғониа еиҫкааз афестиваль иалахәын Апсны араионқәа зегьы: Ақәа, Гәылрыпщь, Гәдоуҫа, Гагра, Очамчыра, Ткәарчал, Гал. Цабыргны ари афестиваль аицлабра, районла ириааиуа иалкаара акәмызт, хықәкыс иамаз.**

Афестиваль ахықәкы апсуа ичеицыкы, апсуа инхашәа хасасцәа дырбара, хәаа змам хгәаартра реилыркаара ауп. Уи хымпада иагәлшеит, дара араионқәа рхадацәа, урт ирывагылаз ауаапсыра раацсарала. Асасцәа згымиз апавилионқәа акы атқыс даеакы еиҫын, амилат чыс, ашәыр, ахь афәы хаа зхылтуа афәыцбара, апшәмацәа рыдкылашәа гәахәара дун.

Апсуа изын «асас шәнасықь

ицуп», убри акнытә хықьхәара рацәала апсшаащәа иаҫаз азыпшын атәыла Ахадеи, уи ицимфахыцтаз асасцәеи арахь рааира. Ус аштахь рҫаархеит Апсны Ахада Бадра Гәынба, Урыстәыла Апрезидент Иусбарта анапхгафәы актәи ихаҫыпуаф Серге Кириенко, Апсны Ахада ихаҫыпуаф Беслан Бигәаа, Апыза-министр Владимир Делба, Ақәа ақалақь ахада Тәмыр Агрба, зчеицыкы знапы иқәыргылан ирпылаз араионқәа рхатарнакцәа рысасдкылаара уаршанхон. Инеиаиуаз сасгы-пшәымагы ргәы канатон апсуа жәлар рашәақәа. Уи назыгзоз хәшәахәащәа ракәзар, хмилаҫтә маҫаа иагәылыцчауан. Агәырҫаратә гәалаказаара зегь рхафәы иқәубауан.

Апсуа сасра даныкоугы аишәачара даара хәтырла, еынкыларала дазнейеуеит. Дхычызаргы акыр идумцалакәа ачыс дамцасуа зыкалом, убри акынтә хара хәы иаиуагы хәтырла хчеицыкы иазнейуазар хәкуп. Араионқәа ирылыхәхәа рчеицыкы рнапы иқәыргыла арахь изааргозгы ауаа агәама ддырбаразын ауп.

Уи анәсангы, афестиваль афәы ицәырган апсуа инхамәатә маҫарқәа: ауаа рылапш рзәкәгомьзт уҫраҫылеи, шәырлеи еиҫарпапа иҫәны игылаз ауардын, асасцәа уи иадгыланы афототыхымҫақәа Карҫон. Еиҫкаан апсуа ажәйтәан ихы иаирхәоз амаругақәа ркәакь, ара иубон ижәйтәзоу акәадыр, аседла (апхәыс кәадыр), агәыгәымкәа, абәа иалху ахаҫыша, аирызқәа убас иҫегьы.

Иара убас абри ашта тбаа афәы, амҫа еиқәҫтаны икарҫон апсуа ичыс хаақәа, абысҫа, аилаць, хазы атәы иахатҫаны ирзит ацә, уи агәама рбон инеиаиуаз хасасцәа, апсшаащәа. Апсуа ичыс, араионқәа зегьы рҫы шамаха еицшуп, ихаауп, ихырҫагоуп, аус злоу усасдкылашәа ауп.

Иаахәлаанза ашәабжь тьуан саси-пшәымеи зыршанхаз апсуаа рашҫа тбаа. Апсуа чыс афестиваль хыркәшо бжыҫтирала иалыркааит еиха ацышәара иаҫсахаз араионқәа:

1-тәи аҫыҫ иаҫсахейт Очамчыра араион уи 750-бжыи аиуит. 2-тәи аҫыҫ – Гәылрыпщь араион – 514 бжыи арҫейт аҫаащәа. 3-тәи аҫыҫ – Гәдоуҫа араион – 497 бжыи аиуит.

«Аҫх ахықәан»

Аҫыжымҫа фәыц

■ **Хаамҫатәи апсуа шәкәыафәы Даур Наҫкәебиа ироман «Аҫх ахықә» аҫыжымҫа фәыц тьҫит Ақәа, Ахәыншәкәҫыжыртәфәы. Ароман акны иазааҫгылоуп Апсны жәлар Рҫынҫыҫылатә еибашыра еиҫнашаз аҫыҫа аиоҫызцәа рлахынтә.**

Автор ихаҫа асиужет абас дахцәажәоит: «Гәымҫтәи афронҫ акны еибашыуаз иоҫыза дҫахейт. Уи дышәкәыафәхар иҫахын, М.Горки ихьз зху Алитературатә институт акны аҫара иҫон, аха иҫара кажны Апсныка дхынҫәит аибашыра ианалага. Данҫаха ашәҫахь аибашыра ахҫысқәа ирызкны ииоҫуаз анҫамҫа зныз атетрад рбейт».

Еиқәхаз афырхатә анҫамҫақәа дрыҫхәауа, ииасхәоу, ихигахәоу ус баша игәалаиршәом, иеазишәоит иоҫыза иҫахара аилкаара, аҫҫазаареи ауаащыҫыа иҫәаныррақәеи рызҫаара хадақәа аиҫтарыхәыцра.

Автор игәаанагарала, аибашыра – ари рыҫхара мацарам, акыр еибархәоу игәыҫкаагоу, ахҫәара-ахыҫсаара зцу аҫҫазаара аметафора ауп. Уи наунагза иапсахәуеит иара зыхыҫызгаз, зны-зынла дара аҫҫазаарафәы изаҫәоит, рхала рхы иазынхәоит.

Даур Наҫкәебиа ишәкәы азкуп абиабара, апсра, аибашыра, адунеи акны ауафы изаҫара, аҫҫазаара ахыҫҫақәа аҫшаара.

Ароман еиҫагоуп анҫлыз, аерман, ақыртәуа, аиталиан, аиспан, анемц, аголланд, асерб, ахорват бызшәақәа рахь.

«Аҫх ахықәан» арратә тема хықәкыла акырҫуа-апсуа еибашыра ахәаақәа ирҫыҫуеит, иазааҫгылоуп иара аибашыра закәйтәҫылоуп. Ари ашәкәы аҫхәащәа хымҫада ргәы иақәшәоит. Урт азҫаара дуқәа рызхәыцрахь икылыргәоит. Абри акәзәми алитература литератураны икәзҫо», – абас лыҫуеит алитературатҫааф Алиса Ганиева.

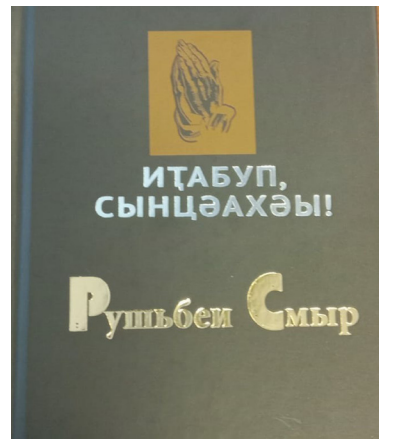
«Иҫабуп, Сынцәахәы!»

Апоет илирикатә уасиат

■ **Иҫҫит Апсны Жәлар рпоет Рушьбеи Смыр ишәкәы «Иҫабуп, Сынцәахәы!». Игәамбзиара иахкәаны аҫаза ду акалам анизымкуаз аамҫазын, иҫшәмапхәыс, иарҫажәа Заира адиктофон ианилҫоз апоет иажәеинраалақәа – уасиатхәарак иаоҫызоуп, хшыҫцара ҫаулала иҫәуп, рымехак, рыкапан гәҫәоуп.**

Рушьбеи Смыр иоҫыза бзиа, аҫышәа ду змоу арҫафәы Инна Цьугелиапха илыбзоураны урт алирикатә гәҫыхақәа зегьы ақәадаахь ииагахейт, шәкәыкны еидкылахейт. Ари-иҫшәоу, ихақьу усуп, уи зегьы ирылшом. Саргы ари ауникалтә тьжымҫа иадыҫҫаз сьабәа кәнысшом. Изәоит аҫхәажәа, ажәеинраалақәа снапы иҫызгеит.

ҫыдала иазгәасҫоит Даур Наҫкәебиа, Марина Тәанҫхаи, Руслан Габлиеи ухәа Апхәынҫәкәҫыжыртә анапхгәеи аусзуҫәеи иаадырҫшыз агәцаракра. Ихьз кашәара ақәымзааит

апсуа доухамчи апсуа сахьаркыратә ажәеи рыҫазара шьарда иҫа-разкыз, Апсҫынҫәыла ахақәитрей ахыпшымрей рзын акыр шықәса зхы аҫыкы ықәызххәыз Рушьбеи Хзарт-иҫа Смыр.

Рушьбеи Смыр хара апсуаа хзын Д-Есенинуп, д-Лоркәоуп, д-Верленуп... Уи ибаҫхатәра абиҫарақәа зегьы ргәеисыбжь иацу еихыҫыҫра зқәым ашәоуп, гимнуп!

Владимир Занҫариа, академик, Апсны ашәкәыафәа Рассоциация анапхгафәы.

Ирыҫҫоуп аусмәаҫҫатәкәа

■ **Гагра араион акны ирыҫҫоуп зҫагылазаашәа уашәшәыру ахатәы өнқәа рхыбқәа рыҫсахразы аусмәаҫҫатәкәа.**

Урт мәаҫысуеит Апсны Урыстәылатәи Афедерациеи русеицүра апрограма ахәаақәа ирҫагзаны. Ари апроект хықәкы хадас иамоуп атәылауаа рыбазара аиҫҫәра.

Бзыҫҫа ахабла ахатәы өнқәа хҫа ркны ахыбқәа рыҫсахразы аусурақәа мәаҫҫан. Ааигәа амәадуқәа Хәажәкыра 16, Афырхәаҫәеи, Ешбеи ркны.

Уажәы Гагра ақалақь «Ақәатәи амәаду» афәы иҫоу ахатәы өны ахыб аҫсахразы аусурақәа мәаҫысуеит. Анаасан иҫегьы арт рәызцәа аусурақәа ирыҫҫахәоит.

Еиҫашәақәыргылахоит «Гагрыпщь»

Ахаҫара блахкыгахарц

Аманда Анталаа

■ **Апсны аихамәа анапхгара ичыдоу ахылапшара рырҫоит авокзалкәеи адыҫыҫа аанҫасыртә маҫкәеи. Ареспубликатә унитарҫә наплакы ахарҫыла Ақәатәи Гәдоуҫатәи авокзалқәа хәҫа-хәҫала аремонт рызуп.**

Иара убас, аиҫашәақәыргыларатә усурақәа мәаҫҫоуп Гагра адыҫыҫа аанҫасыртә «Абаатә» акны. Аинвесторцәа рхарҫь ала еиҫашәақәыргылоуп аанҫасыртә «ҫырзха». Ааигәа аиҫашәақәыргыларатә усурақәа ирылагеит

аихамәатә станция «Гагрыпщь» Афон-фәыц авокзали ркны. «Гагрыпщь» акны имәаҫысуеит

адәахәтәи аусурақәа, урт анхыр-кәшахалак ауп ашнуҫҫатәиқәа нап анддыркуа.

АПСНЫМЕДИА

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҫел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҫыҫҫыҫ: Аҫсны, Ақәа ақ, Ажәанба имәа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адҫала иоҫым астаҫиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә–20 мааҫ.